

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ – ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ Ὅμοιότητες Βίου

Τ «ά δύο πρώτα κεφάλαια τοῦ κατά Λουκᾶν Εὐαγγελίου παρουσιάζουν πολλές ἀντιστοιχίας μεταξύ τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ καί τοῦ Ἰωάννου¹». Ἡ φράση αὐτή πού ἐπαναλαμβάνεται ἀπό πολλούς ἐρευνητές μοῦ ἔφερε στήν μνήμη τό γνωστό ἔργο τοῦ Πλούταρχου, «Βίοι παράλληλοι».

Ὁ Πλούταρχος (46 – 127 dHr.) ἔγραψε τούς «Βίους παράλληλους» ὄχι γιά νά κάνει ἱστορία, ἀλλά, γιά νά ἀποκαλύψει, στήν κάθε πολιτική προσωπικότητα, τῆς ὁποίας τήν βιογραφία περιγράφει, τόν ἄνθρωπο μέ τίς καλές καί τίς κακές του ιδιότητες, ἀλλά κυρίως γιά νά προσφέρει στούς ἀναγνώστες του μοντέλα ἀρετῶν²». «Ὁ ἴδιος ἄλλωστε ὁ Πλούταρχος ἀναγνώριζεν ὅτι δέν ἔγραψε ξηράν ἱστορίαν χρονολογιῶν καί ἀπαριθμήσεις γεγονότων. Δέν ἐπιμένει εἰς τήν ἀπόλυτον χρονολογικήν ἀκρίβειαν τῶν συμβάντων, ἀλλά ἐνδιαφέρεται πρό πάντων νά μελετήσῃ τούς χαρακτήρας τῶν ἱστορουμένων προσώπων³». Στόν Πλούταρχο δέ, τούς κολοσσούς τῆς ἀρχαιότητος «τούς βλέπουμε νά περιορίζονται εἰς τά ἀληθινά τους ὄρια – ἀναγνωρίζομεν ἀνθρώπους⁴».

Οἱ διαπιστώσεις αὐτές μᾶς ὤθησαν νά ἀκολουθήσουμε μιᾶ παρόμοια διαδικασία καί νά παρουσιάσουμε συγκριτικά τά πρόσωπα τοῦ Προδρόμου καί τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὅπως αὐτά περιγράφονται στά τέσσερα Εὐαγγέλια κατά τίς κυριότερες στιγμές τῆς ζωῆς τους.

Ἡ Γέννηση

Σύμφωνα μέ τό κατά Λουκᾶν Εὐαγγέλιο, ὁ Ἰωάννης εἶναι υἱός τοῦ Ζαχαρίας, ἐνός ἱερέα πού ἐκτελοῦσε καθήκοντα στό Ναό τῶν Ἱεροσολύμων, καί τῆς Ἑλισάβετ, ἀπό τήν γενεά τοῦ Ἀαρῶν, καί συγγενοῦς τῆς Μαρίας, τῆς μητέρας τοῦ Ἰησοῦ (Λκ 1,57)

Τόσο ἡ γέννηση τοῦ Ἰωάννη, ὅσο καί ἡ σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρός αὐτοῦ, ἀπετέλεσαν θαυμαστό γεγονός. Ὁ Ζαχαρίας καί ἡ σύζυγός του Ἑλισάβετ «ἦσαν δίκαιοι ἀμφοτέρω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καί δικαιομασι τοῦ Κυρίου ἀμεμπτοι» τυγχάνοντας ὁμως καί οἱ δύο «προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν». Ὁ Ζαχαρίας, λόγῳ τῆς φυσικῆς καταστάσεώς του καί τῆς συζύγου του, δυσκολεύεται νά πιστέψει τό μήνυμα τοῦ ἀγγέλου γιά τό θαῦμα καί, ἀμφιβάλλοντας τό γεγονός, παραμένει «σιωπῶν καί μή δυνάμενος λαλῆσαι» μέχρι τήν ἐκπλήρωση τοῦ θαύματος. Ἡ Ἑλισάβετ ἔχει στήν κοιλία της ἕνα βρέφος πού ἀπέκτησε μέ τήν δύναμη τοῦ Θεοῦ στά γεράματα, ἀλλά μέ ἀνδρικό σπόρο. Ἡ δέ Παρθένος Μαρία, καταλαβαίνει ἀπό τό μήνυμα τοῦ ἀγγέλου ὅτι διά μέσου αὐτῆς θά γίνει τό θαῦμα

γέννησης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνθρώπου καί ὅτι θά γεννήσει μέ τήν συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τήν δύναμη τοῦ Πατρός. Ἀποδεχόμενη ἀμέσως τόν ρόλο, Μαρία δηλώνει λοιπόν «δούλη Κυρίου» (Λκ 1, 38) ξέροντας ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θά ἐνεργήσει ὑπερφυσικά γιά τήν γέννηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. «Ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐπιβλήθηκε λοιπόν ὡς Θεός ἤδη ἀπό τήν σύλληψή Του ὡς ἀνθρώπου στήν ἀγία Παρθένο. Καί τό ἴδιο το γεγονός ὅτι συλλαμβάνεται στήν Παρθένο ἀποτελεῖ ἀπόδειξη τῆς Θεότητάς Του. Διότι (αὐτός) ὑπάρχων ὡς Πρόσωπον πρῖν ἀπό αὐτήν, δέν εἶχε ἀνάγκη ἀνδρικοῦ σπέρματος γιά νά εἰσέλθει στήν ὕπαρξη. Ἀλλά λαμβάνει ὁ ἴδιος ἀνθρώπινη φύση ἀπό τήν Παρθένο. Καί ὡς Θεός Λόγος μπόρεσε νά τό κάνει, ὅπως μπόρεσε νά δημιουργήσει τούς πρῶτους ἀνθρώπους χωρίς νά προσφύγει σέ κάποιους ἀνώτερους Του νόμους. Μέ αὐτή τήν ἔννοια ὁ ἅγιος εὐαγγελιστής Ἰωάννης λέγει: «Καί ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο (ὁ ἴδιος !) καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. 1,14)⁵

Ἡ Παναγία βρίσκεται στήν ἴδια κατάσταση ἀδυναμίας τεκνοποίησης, ὅπως ὁ Ζαχαρίας καί ἡ Ἐλισάβετ, ἀλλά μετά τήν πρώτη ἀπορία τῆς ἀποδέχεται τό μήνυμα τοῦ ἀγγέλου καί γίνεται ἔτσι «εὐλογημένη ἐν γυναιξί».

Ἡ Περιτομή

Ὡς σημεῖο ἐντάξεως στήν κοινότητα, ἡ περιτομή ἐφαρμόζεται ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπό πολυάριθμους λαούς. Γιά τόν Ἰσραήλ ὅμως ἡ θρησκευτική αὐτή τελετουργία δίδεται ἀρχικά κατ' ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί γιά τήν ἀποφυγή τῆς ὀργῆς Του (Ἐξ. 4, 24). Ὁ Θεός δεσπίζει τήν περιτομή ὡς σημεῖο συμμαχίας μεταξύ Του καί τοῦ Ἀβραάμ καί τῶν ἀπογόνων του καί ἡ πρακτική αὐτή ἔπρεπε νά ἐφαρμοσθεῖ σέ ὅλα τά ἄρρενα ἀγόρια στήν ὄγδοη μέρα ἀπό τήν γέννησή τους (Γέν.17,10-14). Ὁ ἴδιος ὁ Ἀβραάμ, μολοντί 99 ἐτῶν, καί ὁ υἱός του περιτέμνονται τήν ἡμέρα δεσπίσματος τοῦ συμβολαίου (Γέν. 17, 23-27). Ἀκόμη καί ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι πού βγήκαν ἀπό τήν Αἴγυπτο καί δέν εἶχαν δεχθεῖ τήν περιτομή, καθώς καί ἐκεῖνοι πού γεννήθηκαν στήν ἔρημο, μέ τήν διαταγή τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καί κατά τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νά δεχτοῦν τήν περιτομή γιά νά μποροῦν νά εἰσέλθουν στήν Χαναάν, τήν Γῆ τῆς ἐπαγγελίας (Ἐξ 4,25). Ἡ περιτομή γίνεται ἔτσι ἕνα ἰδιαίτερο σημεῖο, μιά τελετουργία γιά ἐκείνους πού ἀνήκουν στήν κοινότητα τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ καί τοῦ Θεοῦ. Ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ μποροῦσε λοιπόν νά πιστέψει, ὅτι ἡ περιτομή ἀρκοῦσε γιά νά εὐλογηθεῖ κάποιος μέ τίς ἐπαγγελίες τῆς Διαθήκης.

Δέν ἀποτελεῖ λοιπόν ἔκπληξη τό γεγονός ὅτι, ὡς Ἑβραῖοι, τόσο ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ὅσο καί ὁ Ἰησοῦς, πού «ἔπρεπε νά ἐκπληρώσουν ὅλο τόν Νόμο», δέχθηκαν τήν περιτομή κατά τήν ὄγδοη ἡμέρα (Λκ. 1, 59. 2,21)⁶.

Ἡ ἔρημος

Φεύγοντας ἀπό τήν Αἴγυπτο, ὁ Μωϋσῆς καθοδήγησε τόν λαό του μέσω τῶν ἐρήμων Σούρ (Ἐς. 15,22, Μαρά (Ἐς. 15,23), Ἐλίμ (Ἐς. 15,27) Σίν (16,1), Ρε-

φιδίμ (Έρ. 17,1-7), αλλά παρ' όλες τις δυσκολίες πού αντιμετώπισαν –πεινα, δίψα, έχθρους– ό Θεός τούς φρόντιζε και τούς κάλυπτε τις ανάγκες. Διά μέσου της έρήμου ό Θεός δοκιμάζει τήν Πίστη του λαού Του, αλλά και τόν προετοιμάζει για τήν αποστολή του, τήν Γῆ της έπαγγελίας. «Τήν έρημον δύναται νά ζωογονήση ό Θεός και έξ αὐτῆς νά προέλθουν δρόσος πνευματική και καρποί άγλαοί του Θεού: «Ποιήσω τήν έρημον εις έλη υδάτων και τήν διψώσαν γῆν έν υδραγωγοῖς. Θήσω εις τήν άνυδρον γῆν κέδρον και πύξον και μυρσίνην και κυπάρισσον και λεύκην ...» (Ησ. Μα', 18-19). Στην έρημο έξ άλλου ό λαός δέχεται τόν Νόμο και συνάπτει τήν Διαθήκη, ή όποία τούς κάνει άπό του περιπλανόμενους άνθρώπους, ένα πραγματικό λαό του Θεού. Ό Θεός λοιπόν δέν καλεῖ μέ τόν τρόπο αυτό τούς άνθρώπους νά ζουν στην έρημο, αλλά νά διασχίζει ό καθένας συμβολικά τήν έρημιά της ζωῆς του για νά ζει έπειτα στην Γῆ της έπαγγελίας.

Κατά τό παράδειγμα πολλών άγιων όπως ό προφήτης Ήλίας (Γ Βασ. θ', 1-9) τόσο ό Ίωάννης, όσο και ό Ίησοῦς πηγαίνουν στην έρημο όδηγημένοι άπό τό Πνεῦμα του Θεού (Μτ. 4, 1-11). «Στήν έρημο ή Πίστη στον Θεό ριζώνει πολύ πιό εύκολα και πιό βαθιά άπό όσο στην καρποφόρα γῆ. Στην έρημο δέν υπάρχουν δημιουργήματα του άνθρώπου ή της φύσης πού νά έμποδίζουν τά βλέμματα, τήν σκέψη και τήν επιθυμία των άνθρώπων. Τίποτε δέν μπορεί νά άποσπάσει τόν έρημίτη, άπό τήν θέα της αιωνιότητας. Ό άνθρωπος εκεί βρίσκεται συνεχώς σε σχέση μέ τό άπειρο, πού αρχίζει μπροστά στα μάτια του». Στην έρημο, ό σκληρός άγώνας για τήν ζωή οδηγεί σε κάποια προσωπική επιλογή, βασισμένη όχι μόνο σε φυσικές ιδιότητες, αλλά επίσης και σε ήθικές αξίες. Στην κάμινο της έρήμου, ή σκουριά των πράξεων και των μικροπρεπών συμπεριφορών αποβάλλεται και παραμένει μονάχα τό καθαρισμένο χρυσό μιας ύψηλης ήθικῆς, ένα σύνολο αρχών και μιá παράδοση βασισμένη στις σχέσεις άνθρώπων προς άνθρώπους και σε μιá κλίμακα ύψηλοτέρων αξιών. Πι' αυτό όταν ό άνθρωπος συναντά τόν Θεό μέσα στην έρημό Του παραμένει πιστός»⁷. Ό Ίησοῦς θέλησε νά ξαναζηήσει τά διάφορα στάδια του λαού του Θεού, ξεπερνά λοιπόν τήν δοκιμασία του διαβόλου, μένει πιστός στον Πατέρα Του, προτιμώντας τόν λόγο του Θεού άπό τά υλικά, τήν έμπιστοσύνη άπό τό θαῦμα, τήν ύποταγή στον Θεό άπό κάθε έγκόσμια κυριαρχία. Και αρχίζει τό κήρυγμά Του άμέσως μετά τό πειρασμό του Διαβόλου στην έρημο και μετά τήν βάπτισή Του υπό του Ίωάννου.

Γιά τόν ίδιο τόν Ίωάννη, ό άγιος Χρυσόστομος παρατηρεί εύστοχα: «Ό πόσο αντίθετο παράδειγμα! Ό Ίωάννης μετέτρεψε τήν έρημο σε παραδείσια παραμονή, διότι εκεί ό ίδιος εξασκούσε μέ πολύ ζῆλο τήν θεία φιλοσοφία. Αυτός ό άθλητής της εύλάβειας, αυτός ό νικητής του κόσμου, αυτός ό φιλόσοφος μιας φιλοσοφίας άντάξιας του ουρανού έβγαινε άπό τήν έρημο, όπως ακριβώς ό άγγελος κατεβαίνει εκ του ουρανού, για νά επισκεφθεί και νά διορ-

δώνει τούς ανθρώπους»⁸.

«Τό ἔνδυμα αὐτοῦ ἦν ἀπό τριχῶν καμήλου καί ζώνην δερματίνην περί τήν ὀσφύν αὐτοῦ, ἡ δέ τροφή αὐτοῦ ἦν ἀκριδές καί μέλι ἄγριον» (Μτ. 3, 4 καί 1,5). Σύμφωνα μέ τόν ἴδιο Χρυσόστομο, ὁ Ἰωάννης φοροῦσε ζώνη σεβόμενος τίς ἀρχαῖες παραδόσεις. Παρόμοια ζώνη φοροῦσε καί ὁ προφήτης Ἡλίας, καί ὁ Πέτρος καί ὁ Παῦλος καί πολλοί ἄλλοι ἅγιοι γιά νά δείξουν ὅτι «ἦταν πάντοτε ἀπασχολημένοι καί πάντοτε ἔτοιμοι πρός ἐργασία, ὅτι ταξίδευαν ἀσταμάτητα ἤ ἀκόμη ὅτι κατέβαλαν σκληρές προσπάθειες γιά νά φέρουν σέ πέρας σημαντικά ἔργα»⁹. Σέ κάποια ἄλλη ὁμιλία του ὁ ἅγιος Χρυσόστομος θά πεῖ ὅτι ὁ ἀληθινός χριστιανός μοιάζει, στόν ἀγῶνα κατά τῆς ἁμαρτίας, μέ τόν στρατιώτη πού εἶναι πάντα ζωσμένος μέ τά ὄπλα του καί ἔτοιμος νά ἀντιμετωπίσει τόν ἐχθρό.

Ἡ Βάπτιση

Πληροφορίες γιά τόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή μᾶς δίνουν μόνο τά τρία λεγόμενα Συνοπτικά Εὐαγγέλια τοῦ κατά Μάρκον, κατά Ματθαῖον καί κατά Λουκᾶν, τά ὁποῖα ξεχωρίζουν τόν Ἰωάννη τόν «Βαπτιστή», τόν υἱόν τοῦ Ζαχαρία, ἀπό τόν Ἰωάννη τόν Ἀπόστολο. Στόν τέταρτο Εὐαγγέλιο, «Ἰωάννης ὁ Ἀπόστολος» δέν μνημονεύεται μέ τό ὄνομα, ἀλλά μόνο ὡς «τόν μαθητή ὄν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς»¹⁰.

Ὁ Ἰωάννης ἀρχίζει τήν δράση του «τόν δέκατο τέταρτο ἔτος τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος». Ὁ Τιβέριος ἤρθε στήν ἐξουσία κατά τό 767 ἀπό κτίσεως Ρώμης, ἦτοι τό ἔτος 14 μ.Χ. Ἔπεται ὅτι τό 15 ἔτος τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τιβερίου ἀντιστοιχεῖ πρός τό ἔτος 28 - 9 μ.Χ. Τό Εὐαγγέλιο περιγράφει τόν Ζαχαρία ὡς ἱερέα τῆς γενεᾶς τοῦ Ἀβιά καί τήν Ἐλισάβετ, ὡς ἀπόγονο ἀπό τήν γενεά τοῦ Ἀαρών, γεγονός πού κάνει τόν Ἰωάννη ἀπόγονο τοῦ Ἀαρών τόσο ἀπό τήν πλευρά τοῦ πατέρα, ὅσο καί ἀπό τήν πλευρά τῆς μητέρας του. Ἡ δέ Μαρία περιγράφεται ὡς συγγενῆς τῆς Ἐλισάβετ (Λκ. 1,36). Ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα ἀποτελοῦν ἀδιαμφισβήτητη μαρτυρία γιά τήν ἱστορικότητα τόσο τοῦ Ἰωάννου ὅσο καί τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ ἐνδυμασία τοῦ Ἰωάννου καί ἡ διατροφή του μοιάζει μέ ἐκείνη τοῦ προφήτου Ἡλία (Μκ. 1,6 πρβλ. 1 Βᾶς. 19,19, 2 Βασ. 1,8). Ἀλλά ὁ ἴδιος ἐξ ἄλλου εὐαγγελιστής ὑπογραμμίζει τήν χρονική προτεραιότητα τοῦ Ἡλία: «Ἡλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτος ἀποκαθιστᾶ πάντα» (Μκ. 9, 12).

Ὁ ρόλος τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἐκεῖνος ἑνός προφήτου καί μάλιστα ὑψηλότερος τοῦ προφήτου (Λκ. 7, 26-27), διότι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ μοναδικός πρόδρομος καί ἀγγελιοφόρος τοῦ Χριστοῦ. Σύμφωνα μέ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (1, 22) ἡ κεντρική περίοδος τῆς ἐπί γῆς σωτηρίας ἀνοίγει μέ τήν βάπτιση τοῦ Ἰωάννου καί ἐπεκτείνεται μέχρι τήν Ἀνάληψη. Ἡ ἀποστολή τοῦ Ἰωάννου ἔρχεται μετά τήν περίοδο τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ καί ἀποτελεῖ τήν ἀρχική καί προπαρασκευαστική φάση ἐκπληρώσεώς τους¹¹. Ὁ Ἰωάννης τυγχάνει «προ-

φήτης» (Λκ. 1, 76α), «πρόδρομος» (Λκ. 1, 76β) και «διδάσκαλος» (Λκ. 1, 771) πού κηρύττει τήν συγγνώμη (Λκ. 1, 77α) και έτοιμάζει τούς ανθρώπους για τήν σωτηρία (Λκ. 1, 77α. 3,6). Σύμφωνα δέ μέ τίς Πράξεις τών Άποστόλων, ό άπόστολος Πέτρος στήν συγκέντρωση στό Ίεροσόλυμα για τήν έκλογή του Ματθία, καθώς και στό σπίτι του Κορνήλιου θεωρεί τό βάπτισμα του Ίωάννου ως αναγκαίο μέρος του έρχομου του Χριστου τό όποιο οι χριστιανοί πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους (Πρ. 1, 22. 10, 37).

Ο Ίωάννης βαπτίζει τούς προσερχομένους προς αυτόν εν Αϊνών, πλησίον του Σαλείμ (Ίωα. 3,23) κηρύσσει μετάνοια και έλέγχων τούς καταπατοῦντες τίς έντολές του Θεου, όποιοιδήποτε και άν ήσαν, άκόμη και τήν βασιλική οικογένεια (Μκ. 6, 18. Μτ. 14, 3-4. Λκ. 3, 19). Στο κήρυγμά του ο Ίωάννης θεωρεί τήν μετάνοια ως βασική προϋπόθεση για τήν είσοδο στην Βασιλεία του Θεου: «Μετανοείτε, ήγγικε γάρ ή Βασιλεία των Ουρανών» και «κηρύσσειν βάπτισμα μετανοίας, εις άφесιν άμαρτιών (Μτ. 3, 2. Μκ. 1, 4. Λκ. 3,3) και στην διδασκαλία του ο Ίωάννης είναι ο πρώτος που διευκρινίζει ποιές είναι οι άπαιτήσεις για τήν είσοδο στην βασιλεία των ουρανών (Μτ. 3,7. Λκ. 3, 7-9. 16,17). Η καταγωγή μόνη της δεν δημιουργεί τον καλόν άνθρωπο, αλλά τά έργα του, όπως τό καλόν δέντρον δημιουργεί ο καρπός του. Τό άκαρπον δέντρον άπειλείται από τήν φωτιά «Ηδη δέ ή άξίνη προς τήν ρίζαν των δένδρων κείται. Πάν ουν δέντρον μή ποιουν καρπόν καλόν εκκόπτεται και εις πυρ βάλλεται» (Μτ. 3, 8-10. Λκ. 3, 7-9. Πρβλ. Μτ. 15,13. Λκ. 3, 17).

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος συγκρίνει έξ άλλου περισσότερο από όποιονδήποτε άλλον ευαγγελιστή τον Ίωάννη μέ τον Ίησου: μέ τό ίδιο μήνυμα του Ίωάννου «Μετανοείτε, ήγγικε γάρ ή Βασιλεία των Ουρανών» θά ξεκινήσει και ο Ίησους τήν διδασκαλία Του μετά τήν βάπτισμα (Βλ. Ίωάννης Μτ. 3, 2 – Ίησους Μτ. 4,17. 12, 34. 15,13), και οι δύο κατακρίνουν τούς Φαρισαίους (Ίωάννης Μτ. 3, 7 – Ίησους Μτ. 12, 34) τόσο ο Ίωάννης, όσο και ο Ίησους άπαρνήθηκαν από τούς έχθρούς της Βασιλείας του Θεου οι όποιοι δεν θέλουν να πιστεύουν σε αυτούς (Μτ. 21,23-32). Και οι δύο έχουν στό κέντρο του ενδιαφέροντος τους τον συνάνθρωπο: «Ο έχων δύο χιτώνας μεταδώτω τῷ μή έχοντι και ο έχων βρώματα όμοίως ποιείτω» (Λκ. 3, 11). Παράβαλλε: «τῷ αιτοῦντι σου δίδου και τον θέλοντα από σου δανείσασθαι μή άποστραφής» (Μτ. 5, 42).

Και οι δύο είναι άπεσταλμένοι του Θεου, αλλά άπορρίφθηκαν από τούς άρνητές του Θεου (Μτ. 11, 16-19). Ο ίδιος ο Ίησους όμολογεί ότι ή άποστολή Του είναι άλληλεγγύη μέ εκείνη του Ίωάννου (Μτ. 11, 116-19. Λψ. 7, 31-35). Ο δέ βασιλιάς Ηρώδης Αντίπας, τυφλωμένος από τίς όμοιότητες αυτές, θά ισχυρισθεί, ότι ο Ίησους δεν είναι τίποτε άλλο από μία μετενσάσκωση του Ίωάννου: «και ειπε (ο Ηρώδης) τοις παισίν αυτοῦ: αυτός (ο Ίησους) εστιν ο Ίωάννης ο Βαπτιστής. Αυτός ήγέρθη από των νεκρών, και δια τουτο αι δυνάμεις ενεργουν εν αυτῷ» (Μτ. 14, 2).

Τό βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ὅπως ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ ἦταν βάπτισμα προετοιμασίας γιά κάποιον ἄλλο, ὁ ὁποῖος θά εἶναι καί ὁ Μεσσίας. Συσχετίζοντας τά δύο εἶδη βαπτίσματος, ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης διευκρινίζει: «Εγώ μέν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δέ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν ... Αὐτός βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ καί πυρί» (Μάτθ. 3, 11-12, Μάρκ. 1, 8-9, Λουκ. 3, 16-17).

«Τό κατά Μάρκον (Μκ. 1, 9-11) καί τό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Μτ. 3, 13-17) περιγράφουν τήν βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ στόν Ἰορδάνη ἀπό τόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή. Ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς (Λκ 3, 21-22) ἀναφέρεται στό γεγονός αὐτό ὅταν ὁ Ἰωάννης βρίσκεται ἤδη στήν φυλακή. Ὁ δέ εὐαγγελιστής Ἰωάννης (Ἰω. 1,29-34) μνημονεύει τόν ἐρχομό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπάνω στόν Ἰησοῦ, χωρίς νά κάνει μνεῖα τῆς πράξεως τοῦ Βαπτιστή. Γιατί ἄραγε ὑπάρχουν οἱ διαφορές αὐτές; Ἐνα θεολογικό ζήτημα γεννήθηκε ἀμέσως στήν ἰουδαίω-χριστιανική συνείδηση. Πῶς μπορούσε ὁ ἀναμάρτητος Ἰησοῦς νά δεχθεῖ τήν βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου γιά «ἄφεση ἁμαρτιῶν»; (Μτ. 3, 15) ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὑποτάσσεται στήν βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου γιά «τήν ἐκπλήρωση ὅλης τῆς δικαιοσύνης», δηλαδή γιά νά γίνεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής (καί ὁ Λουκᾶς μέ τόν τρόπο του) ἀποφεύγουν νά ποῦν ὅτι ὁ Ἰησοῦς βαπτίσθηκε ἀπό τόν Ἰωάννη. Ὁ Ἰησοῦς δέν εἶναι ἀπλῶς ἕνας μαθητής τοῦ Ἰωάννου, ἀλλά ὁ «αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου» (Ἰω. 1, 29). Ὁ Ἰησοῦς προσφέρει τήν σωτηρία, καί ὄχι ἀπλῶς τήν τελετή μέ νερό τοῦ Βαπτιστή, ὁ ὁποῖος γιά ἕνα χριστιανό εἶναι ἀπλῶς ὁ πρόδρομος τῆς σωτηρίας. Ἀργότερα, ὁ Παῦλος δέν θά μιλήσει στίς ἐπιστολές του γιά τόν Βαπτιστή».¹²

Σύμφωνα μέ τόν Χρυσόστομο, «Ὁ Ἰησοῦς κατά τήν βάπτισμα Του ἀκολουθεῖ τόν Νόμο κατά τήν πληρότητά του, γιά νά μήν μπορούν νά τόν κατηγοροῦν οἱ ἀντίπαλοί του, ὅτι ὁ ἴδιος ἐναντιώθηκε στόν Νόμο ἐπειδή δέν μπόρεσε νά τόν ἐκπληρώσει»¹³. Καί σέ ἄλλο μέρος συμπληρώνει γιά τό βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου: «Ἦρθε ὁ Ἰωάννης στήν ἔρημο τῆς Ἰουδαίας βαπτίζων καί κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Μκ 1,4). Μέ ἄλλες λέξεις εἶναι σάν νά ἔλεγε ὁ Πρόδρομος: Προτρέποντάς τους, ὑποχρεώνοντάς τους πρός αὐτογνωσία καί πρός μετάνοια, ἐγώ ἔβαλα σκοπό νά τοῦς προσφέρω πιό εὐκόλα τήν συγχώρηση καί ὄχι νά προετοιμάσω τήν τιμωρία τους. Ἐάν δέν αὐτοκαταδίκασε ὁ καθένας τόν ἑαυτό του, δέν θά ἐρχόταν νά μοῦ ζητήσει τήν χάρη, καί μή ζητώντας τήν χάρη δέν θά ἀποκτοῦσαν τήν συγχώρηση»¹⁴.

Ὁ Ἰησοῦς, μετά τήν βάπτισμα του ἀπό τόν Ἰωάννη, διαλέγει τοῦς 12 ἀποστόλους (ἀπό τοῦς ὁποῖους ὀρισμένοι ἦσαν πρῶην μαθητές τοῦ Ἰωάννου) καί συνεχίζει τό κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου καθώς καί τίς βαπτίσεις του, ὅπως μαρτυροῦν οἱ μαθητές τοῦ Ἰωάννου: «... αὐτός πού ἦταν μαζί μας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐκεῖνος γιά τόν ὁποῖο ἐσύ ἔδωσες τήν μαρτυρία σου, ἐκεῖνος βαπτίζει καί ὄλοι ἐρχονται πρός αὐτόν» (Ἰω. 3,26).

Ὁ κύριος χαρακτηρισμός τοῦ Ἰωάννου εἶναι ὡς πρόδρομος τοῦ Μεσσία. Τὴν ἀποστολή του αὐτὴ πραγματοποιεῖ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ διὰ κηρυγμάτων. Τό κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου ἀποκαλύπτει τό καθολικὸ χαρακτήρα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἴδιος κηρύττει, ὅπως καὶ ὁ Ἰησοῦς, σέ ὅλα τὰ κοινωνικά στρώματα στοὺς τελῶνες (Λκ. 3,12. Μτ), στίς πόρνες (Μτ. 21,32), στοὺς ἐμπόρους, στοὺς στρατιῶτες (Λκ. 3,14), δείχνοντας μέ τόν τρόπο αὐτό ὅτι τό εὐαγγέλιο ἀπευθύνεται σέ ὅλους, ἀλλά καὶ ὅτι γιά νά μπεῖ κάποιος στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πρέπει νά καταβάλλει σκληρὴ προσπάθεια (βλ. Μτ. 11, 12-13. Λκ. 16, 16).

Ὁ Ἰωάννης, πρὶν τὴν ἐκτέλεσή του στήν φυλακή, στέλνει δύο μαθητές πρὸς τόν Ἰησοῦ ὄχι τόσο γιά νά πληροφορηθοῦν περὶ τῆς δράσεώς Του (Μτ. 14, 3-12. Μκ. 6, 17-29. Λκ. 3, 19-20. 9, 7-9), ἀλλά γιά νά βεβαιωθοῦν καὶ οἱ ἴδιοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, γιά τόν ὁποῖο ὁ Ἰωάννης ἔδωσε τὴν μαρτυρία του, εἶναι πράγματι ὁ ἀναμενόμενος Χριστός καὶ γιά νά Τόν ἀκολουθήσουν.

Ὁ Ἰωάννης ἐκπληρώνει τό ἱστορικό του ρόλο στήν οἰκονομία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου σέ τέτοιο βαθμό, πού ὅποιοσδήποτε ἀπαρνηθῆ τό κήρυγμά του, ἀπορρίπτει τό σωτήριο ἔργο τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ (Μτ. 21,32. Λκ. 7, 29-30). Ἀλλά ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν ἀποκτᾶται, κατὰ τόν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο (26, 28), μόνο μέ τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι μέ τὴν βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου πού ἀποτελεῖ μονάχα μιὰ ὁδὸ μετανοίας (Μτ. 3,11. Μκ. 1,4).

Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς εἶναι ὅμως τό μόνον πρόσωπον, τό ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς θεώρησε Πρόδρομόν Του καὶ τόν θεωρεῖ μοναδική μορφή, λέγοντας ὅτι «οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ» (Μτ. 11,11) καὶ τόν καλεῖ «Προφήτη καὶ περισσότερον Προφήτου» (Λκ 7, 26).

Τό Μαρτύριο

Ἐκτός ἀπὸ τὰ 6 σημεῖα τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ὅλα τὰ ὑπόλοιπα χωρία πού ἀναφέρονται στὸν Βαπτιστὴ βρίσκονται στὰ Εὐαγγέλια, γεγονός πού «ὑπογραμμίζει τὴν στενὴ σχέση τοῦ Ἰωάννου μέ τὴν ζωὴ, τὴν δράση καὶ τὸν θάνατο τοῦ Ἰησοῦ»¹⁵. Κατὰ δέ τόν εὐαγγελιστὴ Μάρκο ὑπάρχει ἕνας παραλληλισμὸς ἀκόμη καὶ στὸν θάνατο τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἰησοῦ. Στὴν περικοπή Μκ. 6, 24-28, «ὁ μαρτυρικός θάνατος τοῦ Ἰωάννου εἶναι σαφὴς δείκτης καὶ προανάκρουσμα τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους τοῦ Μεσσία, καὶ μέ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ καὶ αὐτό τό νόημα ἀναφέρεται ἀπὸ τόν εὐαγγελιστὴ»¹⁶. Ὁ παραλληλισμὸς ἔγκειται ἀκριβῶς στό βίαιο καὶ μαρτυρικό θάνατο, ἀλλά καὶ σέ ἄλλες ἀντιστοιχίες σέ εἰδικὰ σημεῖα: «Ὁ Ἰωάννης ἐκτελεῖται ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία πού διοικεῖ κατ' ἐντολή ἢ ἀνοχὴ τῶν Ρωμαίων. Παρόμοια καὶ ὁ Μεσσίας δά θανατωθεῖ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ρωμαϊκὴ ἐξουσία. Στὴν περίπτωση τοῦ Ἰωάννου ὁ ἡγεμὼν δέν φαίνεται νά ἤθελε τὴν ἐκτέλεσή του καὶ μᾶλλον τόν εὐλαβεῖτο («εἰδὼς αὐτόν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον» (Μκ. 6, 20). Τό ἴδιο καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Πιλάτος ἐμφανίζεται νά προσπαθεῖ νά ἐπιτύχει

τήν ἀδώσή Του (Μκ. 15, 2-15. Εἰδικά Μκ. 15, 10: «ἐγίνωσκε γάρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς»). Παράλληλα συναντιοῦνται καί στήν ταφή. Μετά τήν ἐκτέλεση τοῦ Ἰωάννου «ἀκούσαντες οἱ μαθηταί αὐτοῦ ἦλθαν καί ἦσαν τό πτώμα αὐτοῦ καί ἔθηκαν αὐτό ἐν μνημείῳ (Μκ. 6, 29)¹⁷. Ἡ περιγραφή αὐτή ἐμφανίζει ἀκόμη καί φραστικές ὁμοιότητες πρὸς τήν περιγραφή τῆς ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ: «ἐλθὼν Ἰωσήφ ... καδελὼν αὐτόν ἔθηκεν αὐτόν ἐν μνήματι («ἐν μνημείῳ» κατ' ἄλλη γραφή Μκ. 15, 46). Ἀκόμη, ὅπως εἴπαμε, ὁ βασιλιάς Ἡρώδης, ἀκούγοντας γιὰ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, τὸν συγκρίνει μέ τὸν Βαπτιστή καί μέ τὸν προφήτη Ἠλία. «Οἱ εἰσαγωγικοί στίχοι (Μκ. 6, 14/16) ἔχουν ὡς πληροφοριακό ὑπόστρωμα τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀμχανία λογικῆς ἐρμηνείας καί ἡ καταφυγή στήν θεωρία περὶ ἀναστάσεως τοῦ Ἰωάννου ἢ ἐπανόδου τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ ὑπογραμμίζουν τὸν ὑπερφυσικό χαρακτήρα τῶν ἔργων αὐτῶν καί ἔμμεσα τήν μοναδικότητα τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ»¹⁸. Ἐπιπλέον, Ἡρώδης Ἀντίπας μοιάζει πολὺ μέ τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος δῖωκε ἕως θανάτου τὸν Ἰησοῦ κατὰ τήν γέννησή Του (Μτ. 2,13), καί μέ τὸν Ἀρχέλαο ὁ ὁποῖος ἀνάγκασε τὸν Ἰωσήφ κατὰ τήν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, νὰ κατοικήσει στήν Γαλιλαία (Μτ. 2,22).

«Ὁ Ἰωάννης καί ὁ Ἰησοῦς πεδαίνουν ἔτσι σέ παράλληλους ρόλους τοῦς ὁποῖους ἐκτέλεσαν κατὰ τήν ἐκπλήρωση τῶν λυτρωτικῶν σκοπῶν τοῦ Θεοῦ»¹⁹. Καί ὁ Ἰωάννης γίνεται ὁ πρῶτος μάρτυρας τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Σέ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο, κάποιος θά ἀναρωτιόταν: «Τίς μείζων;» Ποιὸς ἦταν μεγαλύτερος;». Ὁ ἀπλῶς ἀνθρώπινος ἀνταγωνισμὸς βοηθᾷ τίς συγκρίσεις, ἀλλὰ θεολογικά ὁποιαδήποτε σύγκριση τοῦ θείου μέ τὸ ἀνθρώπινο εἶναι ἀνέφικτη.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἀναγνωρίζει μέ κάθε εὐκαιρία τήν ἀνωτερότητα τοῦ Ἰησοῦ τόσο ὡς ἀνθρώπου, ὅσο καί σάν Μεσσία. Ὁ Ἰωάννης ἀρνιέται γι' αὐτόν ὁποιοδήποτε τίτλο, ἀλλὰ ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ «Ἄμνός τοῦ Θεοῦ» (Ἰωαν. 1, 29), «Υἱός τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. 1, 34, 49), «Μεσσία» (Ἰω 1, 41), «ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καί οἱ προφηταί» (Ἰωάν. 1, 45), «ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ» (Ἰωάν. 1,50) καί ὁ Ἰησοῦς ταυτίζει τὸν ἑαυτόν Του μέ τὸν «Υἱόν τοῦ Ἀνθρώπου» (Ἰω 1, 51).

Ὁ Ἰωάννης ὑπογραμμίζει ὅτι ὁ ἴδιος δέν εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας (Ἰωάν. 3,28) καί χαίρεται ὅτι τυγχάνει «ὁ φίλος τοῦ Νυμφίου» (Ἰωάν. 3, 29), ἀναγνωρίζοντας ταπεινά, ἀλλὰ μέ μιά ἐκπληκτικὴ φράση («ἐκεῖνος δεῖ ἀξάνειν, ἐμέ δέ ἐλαττοῦσθαι» (Ἰωάν. 3,30), τήν ὑποδεέστερη θέση του, ἀλλὰ καί τήν ἀνωτερότητα τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἰωάννης παραμένει ὁ κατ' ἐξοχὴν Προφήτης καί Πρόδρομος, πού διακρίνεται μέ τήν ἀπόλυτη ταπεινοφροσύνη του, «μέ τήν πλήρη ἀγάπη του πρὸς

τούς άλλους, ιδίως προς τόν Χριστό, μέ πλήρη συντριβή τῆς φιλαυτίας καί τήν ἀντικατάστασή της μέ φιλαλληλία. Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής σβήνει, βάζει στήν σκιά τόν ἑαυτόν του, σάν νά θέλει νά γίνει ἀόρατος. Ὁ Ἰωάννης γίνεται πραγματικά «φίλος τοῦ Νυμφίου», ἕνας φίλος πού χαίρεται εὐλικρινά γιά τήν χαρά τοῦ Νυμφίου, τόν ὁποῖο ἐπιθυμεῖ μονάχα νά τόν ὑπηρετεῖ, νά τόν ἀκούει μέ προσοχή, μέ ἀγάπη καί μέ ὑπακοή. Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής ἀποτελεῖ λοιπόν, ἕνα θαυμάσιο παράδειγμα ἑνός «Ἐγώ» πού ἐγκαταλείπει τόν ἑαυτόν του καί –μέ ταπεινώση καί ἀπέραντη ἀφοσίωση– ἀποκτᾷ τήν δυνατότητα νά ἀγαπᾷ περισσότερο τόν πλησίον του παρά τόν ἑαυτόν του»²⁰.

π. Ἡλίας Φρατσέας

Ἵποσημειώσεις:

1. Ὁρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια τ.6, στ. 1120 - (Φρατσέας)
2. Scrittore greci si latini (Ἑλληνες καί Λατίνοι συγγραφεῖς), Ed.Stiintifica si Enciclopedica, Βουκουρέστι 1978, σ. 143.
3. Πλούταρχος, Βίοι παράλληλοι, Ἐκδ. Πάπυρος, Ἀμαρούσιον 1975, τ. Α΄, σ. 12.
4. Αὐτόθι, σ. 4.
5. Pr.prof. Dumitru Staniloae, Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos (Ἡ εὐαγγελική εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ), Σιμπίου, 1991, σ. 15.
6. Λεξικό Βιβλικῆς Θεολογίας, Ἐκδ. Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα, 1980, 798-799. Dizionario Enciclopedico della Bibbia, Borla/Citta Nuova, 1995, σ.345-346.
7. Constantin Virgil Gheorghiu, Via? a lui Mohamed (Ἡ ζωή τοῦ Μωάμεθ), ἐκδ. Σοφία, Βουκουρέστι 2016, σ.9 καί 57.
8. Oeuvres completes de S. Jean Chrysostome Paris 1878, τ. Ἰ, σ.216.
9. Αὐτόθι.
10. Edwin A. Abbott, Johannine Vocabulary. A Comparison of the Words of the Fourth Gospel with those of the Three, London 1905, σ. 162.
11. Dictionnaire de Spiritualite ascetique et mystique: Doctrine et Histoire; Beauchesne Paris 1974; τ.8, στ. 178.
12. Dizionario enciclopedico della Bibbia σ. 243.
13. Oeuvres completes de S. Jean Chrysostome Paris 1878, τ. Ἰ, σ.228.
14. Αὐτόθι, τ.6, σ. 214
15. Dictionnaire de Spiritualite, t. 8, σ. 175.
16. Δημητρίου Τρακατέλλη, Ἐπισκόπου Βρεσθῆνης, Ἐξουσία καί πάθος. Χριστολογικές ἀπόψεις τοῦ κατά Μάρκον Εὐαγγελίου, Ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα, 1983, σ. 96.
17. Δημητρίου Τρακατέλλη, Ἐπισκόπου Βρεσθῆνης, Ἐξουσία καί πάθος. Χριστολογικές ἀπόψεις τοῦ κατά Μάρκον Εὐαγγελίου, Ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα, 1983, σ. 96-97.
18. Αὐτόθι, σ. 97.
19. Dictionnaire de spiritualite τ.10, στ.177.
20. N. Steinhardt, Daruind vei dobandi (Δίδοντας δά ἀποκτήσεις), Μπάϊα Μάρε, 1992, σ. 170.